

Motion till riksdagen 2018/19:1366

av **Markus Wiechel m.fl. (SD)**

Förenta nationerna

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att FN ska inta en central plats i Sveriges utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för högre krav på de länder som leder FN-arbetet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för ett utökat arbete mot korruption såväl internt som externt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU:s institutioner inte ska ha behörighet att föra Sveriges talan inom FN och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen, under den period som Sverige sitter i säkerhetsrådet, bör ta initiativ till en reform av FN:s interna regler om skydd för visselblåsare, tvistlösningsmekanismen mellan FN och dess personal, systemet för utvärdering och revision och möjligheterna att lagföra personer som begår brott under FN-tjänstgöring, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

1 Inledning

Sverigedemokraterna ser FN som den primära mekanismen för internationellt samarbete vad gäller fred och säkerhet samt samverkan för demokrati och mänskliga fri- och rättigheter. FN har sedan organisationen grundades 1945 varit mellanstatlig och en nationernas förening, baserad på den grundläggande principen att alla dess medlemmar är fria och likvärdiga. Det är en princip som Sverigedemokraterna vill slå vakt om. Samtidigt är de grundläggande mänskliga rättigheterna som de definieras i FN:s allmänna förklaring från 1948 den minsta gemensamma nämnaren, vilken vi anser att alla stater i alla situationer bör leva upp till. När dessa allvarligt kränks finner vi försvaret av mänskliga fri- och rättigheter överordnat suveränitetsprincipen. Historien

har lärt oss att stater, inte ens demokratiska sådana, kan tillåtas obegränsat handlingsutrymme. Därför behövs FN-samarbetet för att garantera individens säkerhet mot övergrepp från repressiva regimer och verka för en positiv utveckling i fler länder. Säkerhetsrådet har därtill en viktig funktion att verka för fred och säkerhet och när så krävs utifrån ett brett mandat kunna besluta om fredsskapande och fredsbevarande insatser, även om det ska göras med stor försiktighet.

2 Högre krav på ledarskap

Sverigedemokraterna ser FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna som vägledande dokument för världssamfundets välfärd. Konventionerna bör ratificeras av alla medlemsstater och praktiskt efterlevas i så stor utsträckning som möjligt. Eftersom det finns stora tveksamheter i många staters efterlevnad spelar konventionskommittéerna en nyckelroll då de övervakar och kritiserar stater som inte lever upp till sina åtaganden.

Sverigedemokraterna ser en uppenbar risk för att förtroendet för FN:s institutioner urholkas om dess organ leds eller dess ledare tillsätts av stater som uppenbarligen inte lever upp till de mest grundläggande kraven på respekt för mänskliga rättigheter. Vi vill därför att Sverige arbetar för hårdare krav på att de som leder FN-arbete själva föregår med gott exempel. Vi anser exempelvis inte att Saudiarabien är lämpliga att arbeta i FN:s kvinnokommission.

3 EU:s institutioner i FN

EU:s deltagande i FN-samarbetet regleras av resolution 65/276 vilken i sin tur bygger på FN:s resolution 3208. Den senare ger den europeiska ekonomiska gemenskapen observatörsstatus i FN. Den förra ger också EU:s institutioner – även då den understryker att EU inte är medlemsstat – långtgående rätt att agera som en sådan.

Att EU:s institutioner tillåts representera samtliga av EU:s medlemsländer i FN är ett tydligt steg mot en federal europeisk stat, något som Sverigedemokraterna kraftigt motsätter sig och till vilket det svenska folket aldrig gett sitt medgivande. Vi befarar dessutom att det slutgiltiga målet är att helt ersätta medlemsländernas representation i FN. Sverigedemokraterna är av den uppfattningen att FN, i och med det viktiga arbete Sverige historiskt bidragit med, kommer att gå miste om en betydelsefull röst om den här utvecklingen tillåts att fortsätta. Vi anser därför att regeringen bör verka för att EU:s institutioner avslutar sin representation i FN.

4 Åtgärder mot korruption och för visseblåsares rättigheter inom FN

Inget land i världen är skyddat från korruption men vi vet idag att Sverige rankas som ett av världens minst korrupta länder. Det ska vi vara stolta över, även om vi måste komma ihåg att detta på intet sätt gör att vi är befriade från detta problem. Vi har dock en god möjlighet att bistå andra länder i arbetet med att förhindra korruption, då det

både försvårar för rättvisa och demokrati. Korruption lär globalt sett vara dyrare än samtliga handelstullar och det skadar ekonomier i hela världen, varför det är ett allt viktigare fenomen att ta hänsyn till i en mer globaliserad värld. Redan idag finns det flera positiva krafter som kämpar emot korruption, inte minst genom Världsbankens arbete men även arbetet med Agenda 2030 och diverse satsningar på fria media och genom OECD och UNDP:s Tax Inspectors without borders (TIWB).

FN är en stor organisation med ett trettiotal olika fonder, myndigheter och andra institutioner med en gemensam budget på runt 30 miljarder USD/år. Dess personal har dessutom en längre gående diplomatisk immunitet jämfört med det skydd som förses genom Wienkonventionen.

Till skillnad från ”vanliga” diplomater kan FN-personal normalt inte åtalas eller slita tvister med FN i hemlandets domstolar, utan dispyter och påstådda lagbrott hanteras exklusivt genom interna mekanismer (så länge inte immuniteten hävs av general-sekreteraren). Detta oavsett om saken gäller tvist mellan FN som arbetsgivare och dess arbetstagare eller påstådda oegentligheter begångna av personal i organisationens tjänst.

FN har haft och har betydande problem med korruption och brottslighet. Detta är ett enormt problem då detta dels innebär minskad trovärdighet för organisationen och dels innebär att organisationen uppenbarligen inte lever upp till förväntningarna. De mest omtalade och iögonfallande fallen är dels ”olja för mat-programmet”, vilket efter Saddam Husseins avsättande 2003 avslöjades som en gigantisk korruptionshärva, dels den serie anklagelser om sexuella utnyttjanden av minderåriga, begångna av fredsbevarande trupper under FN-mandat.

På grund av FN:s oberoende av nationella rättssystem, är information från dess egen personal särskilt viktig. Samtidigt ser vi med stor oro på hur visseblåsare behandlas. Fall av vedergällningar mot dessa är väldokumenterade.

År 2005 meddelade generalsekreteraren i bulletin nr 21 nya åtgärder för att stödja visseblåsare. Året därefter startades FN:s etikkontor (UNEO) i bland annat samma syfte. Dessa åtgärder är dock otillräckliga, vilket blev mycket tydligt i Shkurtaj-fallet. Enligt officiell policy från 2007 tillåts myndigheter inom FN att undandra sig från UNEO:s ”jurisdiktion” och i stället hantera visseblåsare internt, vilket skapar uppenbara jävsituationer. Sedan 2009 löses tvister inom FN via dispyttribunalen (UNDT) vilken överprövas av överklagandetribunalen (UNAT). Ingen av instanserna har dock jurisdiktion över UNEO:s beslut angående stöd till visseblåsare, vilket slogs fast i Wasserstromfallet. Mellan 2006 och 2009 beslutade etikkontoret att avfärda 96 % av runt 400 påstådda visseblåsare. Kontorets beslut kan inte överprövas. I de fall saken prövas präglas systemet av krånglig byråkrati och förhållanden vilket gör att processer ofta löses långt efter att den klagande försvunnit från organisationen och saken förlorat sin betydelse.

Under 2012 och 2014 års budgetprocesser antog den amerikanska senaten en policy för att tvinga FN att implementera en vedertagen standard för skydd för visseblåsare (best practices for whistleblower protection). Detta har tyvärr inte haft avsedd effekt, mycket på grund av bristande tillsyn.

Antikorruptionsåtgärder med vassa och starka tänder och ett robust skydd för visseblåsare är avgörande för FN:s förtroende hos allmänheten och framtid som institution. Därför anser vi att Sverige bör ta initiativ till en utredning inom FN, vars mål ska vara att lägga skarpa förslag på reformer av både immunitetsfrågan, tvistlösningssystemen och visseblåsarskyddet, utöver ett i övrigt skärpt internationellt arbete mot korruption.

5 Fråga om hämndaktioner mot visseblåsare bör slitas i skiljenämnd

FN har idag regler om skydd för visseblåsare. Sverigedemokraterna gör bedömningen att problemets kärna ligger i den intressekonflikt som uppstår när anklagelser om vedergällningar hanteras inom FN, oavsett vilken enhet inom organisationen som sliter tvisten.

Därför föreslår vi att anklagelser om hämndaktioner mot visseblåsare i stället ska slitas i en ordinarie, förbestämd skiljenämnd. Detta för att saken ska kunna utredas och avgöras relativt snabbt men med stor rättssäkerhet. Skiljenämnden bör sammansättas genom konsensus (ömsesidig avvisning) och processkostnaderna bör betalas av FN i fall FN förlorar och annars delas lika. Förhandlingar och avgörande bör vara offentliga och i övrigt bör ordinarie regler för internationella skiljeförfaranden användas. För att undvika otillbörlig påverkan bör varje anställd inom FN, vid anställningstillfället, slumpvis tilldelas ett forum för slitande av eventuell framtida tvist.

Den här typen av lösning ser Sverigedemokraterna som betydligt säkrare än alternativet, vilket är att upprätta en helt ny, extern rättsvårdande myndighet för att slita tvister mellan FN och dess anställda. Tanken bakom UNEO, UNDT och UNAT var att utgöra just sådana myndigheter, men detta har inte fungerat på grund av att de bemanas av personer med koppling till FN. Samma sak riskerar ske vid upprättande av ny extern myndighet. Därför föredrar vi att FN använder de skiljenämnder som redan finns.

6 Oberoende utvärdering och revision

De flesta enheter inom FN saknar fungerande system för revision och kontroll av finansieringen. Likaså saknas ofta mekanismer för uppföljning och utvärdering av myndigheters och projekts resultat. Detta öppnar för förskingring och förfalskande av resultat¹.

Ansvar för utvärdering av projekt bör ligga på de medlemsstater som finansierar projektet i fråga. I de fall projektet finansieras inom FN:s ordinarie budget bör utvärdering ske genom utomstående revisorer som arbetar under samma straffansvar som revisorer inom näringslivet.

7 Kriminalitet, immunitet och jurisdiktion

Den myndighet som har huvudansvaret för att utreda missförhållanden inom FN är kontoret för internrevision (OIOS). I en utvärdering av FN:s interna hantering av korruption slog joint investigations unit (JIU, en förment oberoende granskningsenhet) fast att delar av FN befinner sig ”nära ett tillstånd av förnekelse” av problemet. Passivitet inför utredningar, som tydligt visat hur medel systematiskt förskingrats från bland annat återuppbyggnadsprojekt i Afghanistan och Irak, indikerar att internkontrollen inte fungerar tillfredsställande². Vid ett seminarium i riksdagen den 14

¹ Whara, *Unsilenced: Unmasking the United Nations Culture of Cover-ups, Corruption and Impunity* s. 63.

² ff s. 69.

september 2016 beskrev Inga-Britt Ahlenius, tidigare undergeneralsekreterare för OIOS, FN som en ”organisation i förfall”.

På samma sätt som angående skydd för visselblåsare anser Sverigedemokraterna att problemets kärna ligger i att OIOS är en del av FN och att dess personal är anställd av FN, vilket leder till uppenbara jävssituationer. JIU, som på pappret är utomstående granskningsenhet, har funnits sedan 1976 och har inte varit tillräckligt effektiv för att åtgärda de mycket stora problemen. En uppenbar brist är JIU:s storlek. Dels har de en stab på 20 personer och en budget på dryga 50 mkr, dels finansieras verksamheten inom FN:s ordinarie budget.

Vad som behövs är i stället en speciell utredande myndighet, som tar upp fall om påstådd brottslighet som begås av utstationerad FN-personal, både inom och utom tjänst. Frågan om hur en sådan myndighet ska utformas och finansieras måste utredas noggrant. Sverigedemokraterna ser som lämpligt alternativ att en speciell utredande myndighet upprättas i New York under ledning av den amerikanska federala polisen (FBI). FBI är antagligen den polisstyrka i världen som har störst erfarenhet av utredningar utomlands. Organisationen har också bevisad skicklighet och erfarenhet vad gäller att utreda organiserad brottslighet. Den nya myndigheten bör finansieras genom donationer från FN:s medlemsstater som står i proportion till medlemsstaternas ordinarie bidrag.

Den diplomatiska garantin gentemot landet i vilket FN-arbetare stationeras, och personens hemland, behöver inte brytas. I stället bör en domstol, till exempel den inom vilkens domsaga FN:s högkvarter i New York ligger, få ansvaret att ta upp mål mot personer i FN-tjänst i en speciell avdelning. Straffrättsliga mål i vilka FN-personal anklagas för brott mot enskild i annat land bör tas upp enligt det aktuella landets lagstiftning så länge gärningen är straffbar i det landet, den misstänktes hemland och i USA. Brottmål där FN är målsägande bör tas upp enligt amerikansk lag. FN bör dessutom svara strikt för skador som dess personal vållar i samband med brott i tjänst. En sådan ordning skulle ge en oberoende prövning av fall, hjälpa till att återskapa förtroendet för FN som organisation och ge upprättelse för de som utsatts för brott av FN-personal.

Markus Wiechel (SD)

Björn Söder (SD)

Lars Andersson (SD)

Sara Seppälä (SD)

Ludvig Aspling (SD)

Tobias Andersson (SD)